

De beurthoogaars van Gilles Jacobus de Graef, beurtschipper van Kieldrecht (B) op Rotterdam. De foto is genomen aan de Spaanse kade in Rotterdam, ca.1900.

Stand van onderzoek naar de hoogaars

Naast de Lemsteraak is de hoogaars waarschijnlijk het best gedocumenteerde Oud-Nederlandse scheepstype. Toch zijn er recent documenten beschikbaar gekomen die er nieuwe analyses mogelijk maken van de afmetingen en verhoudingen van dit type. De sectie Documentatie van de Stichting Behoud Hoogaars beschikt wat dat betreft over een ware goudmijn.

De meeste benamingen van de Oud-Nederlandse scheepstypen die vandaag de dag gebruikt worden dateren uit de late achttiende en begin negentiende eeuw of daarna. Slechts enkele typen, de schouw, de boeier en de hoogaars worden al vermeld aan het einde van de zestiende eeuw. De hoogaars wordt dan vermeld als vrachtschip op de Maas, en komt regelmatig voor in de Oud-Notariële archieven van Rotterdam (Ijsselmonde) in het eerste kwart van de zeventiende eeuw. Het type wordt dan vermeld in rekeningen en is werkzaam als vrachtscheepje bij dijkwerken rond Antwerpen. Kennelijk was het toen al een algemeen voorkomend type in de Zuidwestelijke delta.

Onderzoek

De laatste jaren zijn er veel documenten boven water gekomen m.b.t. de bouw van hoogaarzen. Allereerst een bijzonder (maar onvolledig) bestek van een hoogaars uit 1711, van de werf van Leendert Hoogendam uit Maassluis. Daarnaast zijn bij Van Duivendijk op Tholen tekeningen uit het begin

van de twintigste eeuw ontdekt, waaronder de vroegst bekende tekeningen van hoogaarzen voor zowel de visserijpolitie als voor de pleziervaart. De 'schrijfboekjes' van de werf van de Gebroeders Meerman in Arnemuiden zijn bijzonder omdat ze uitgebreide afmetingen geven van meer dan honderd gebouwde hoogaarzen over de periode van 1863 tot 1961, en zodoende een beeld geven van de ontwikkelingen van het model over een periode van ruim honderd jaar. Om te onderzoeken in hoeverre het hoogaarsmodel in de loop van de tijd is veranderd, is aan de hand van deze recent beschikbaar gekomen documenten een analyse gemaakt van de afmetingen en verhoudingen van het type.

Sectie Documentatie van SBH

De meeste maritiem erfgoed geïnteresseerden kennen de Stichting Behoud Hoogaars (SBH) wel. Deze stichting met zo'n 140 vrijwilligers maakt zich sterk voor het behoud van de hoogaars voor het nageslacht. Hiertoe heeft zij twee authentieke hoogaarzen (YE36

en *Alcyon*), een dito hengst (TH49) en nog wat kleinere schepen. Deze schepen zijn in het begin van de 21ste eeuw grondig gerestaureerd en worden nu ingezet voor de verhuur met schipper aan kleinere groepen. Ook in samenwerking met Museum Veere voor de bezoekers van dit museum. De SBH verzorgt tevens ieder jaar de Van Loon Hardzeildagen en daaraan voorafgaand het inmiddels traditionele Rondje Zeeland, in samenwerking met de Historische Scheepswerf C.A. Meerman in Arnemuiden.

Minder bekend zijn de activiteiten van de sectie Documentatie van de SBH. Deze kleine werkgroep (drie man) houdt zich sinds de oprichting, nu al meer dan twintig jaar, bezig met het verzamelen, inventariseren en catalogiseren van alles over hoogaarzen en daaraan gerelateerde maritieme onderwerpen.

Maritieme bibliotheek

De maritieme bibliotheek omvat, naast een uitgebreide knipselkrant, ca. 950 boektitels. Daarnaast vrijwel compleet de ingebonden jaargangen van tijdschriften als de *Waterkampioen*, *Wandelaar et sur l'Eau*, *De Blauwe Wimpel* en natuurlijk de onvolprezen *Spiegel der Zeilvaart*. Veel boeken, foto's en andere relevante informatie zijn afkomstig van geïnteresseerden, die een passende bestemming zochten voor hun bibliotheek. Dergelijke aanvullingen zijn natuurlijk altijd zeer welkom.

Ze hebben een uitgebreide interne digitale bibliotheek met onder andere kopieën van bestekken van alle door de Gebroeders Meerman in Arnemuiden tussen 1863 en 1961 gebouwde hoogaarzen. Ook een zeer uitgebreide verzameling foto's van oude en nog bestaande visserij-

hoogaarzen en hoogaarsjachten. Van de meeste van deze jachten zijn lijnentekeningen aanwezig! De hoogaarzen waarvan de informatie ontbreekt worden, zodra de gelegenheid zich voordoet, opgemeten en in tekening gebracht, zoals bijvoorbeeld recentelijk het stalen hoogaarsjacht *Turc* (1925), dat afgelopen jaar een volledige refit kreeg bij Van Duivendijk in Tholen. Scheepsgeschiedenissen worden onderzocht en gepubliceerd in het tijdschrift *Consent*. Dit verschijnt jaarlijks en documenteert de geschiedenis van de oude zeilvaart op de Schelde. Dit alles maakt dat de hoogaars een van de best gedocumenteerde klassieke scheepstypen van de Nederlandse vloot is. De sectie Documentatie heeft een netwerk van deskundigen in Zeeland en Vlaanderen waarop een beroep kan worden gedaan. Maar voor het overige is het toch vooral het enthousiasme en de inzet van het drietal medewerkers dat tekent voor dit kenniscentrum, een verborgen goudmijn voor de maritiem geïnteresseerde!

Vragen over Zeeuwse schepen en gerelateerde onderwerpen

Voor vragen over Zeeuwse schepen en gerelateerde onderwerpen kunt u altijd terecht op documentatiesbh@online.nl. Op de boekenplank van de SSRP staat het verhaal 'Wat maakt een Hoogaars een Hoogaars', geschreven door Peter Hamer, één van de leden van het kenniscentrum.

JAN EISSENS, STAMBOEKBEHEER

STAMBOEK@SSRP.NL

WWW.SSRP.NL

SSRP

De Stichting Stamboek Ronde en Platbodemjachten (SSRP) is opgericht in 1955. De SSRP maakt samen met andere behoudsorganisaties deel uit van de Federatie Varend Erfgoed Nederland (FVEN), gesprekspartner van de overheid. Administratie: Rita Eissens - van Goor. Stamboekbeheer: Jan Eissens. Tel. 050-4094094 E-mail: administratie@ssrp.nl